
ՊԱՏՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅ-ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈԱԶՄԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ (1993-2013 ԹԹ.)

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Հայաստանի և Ֆրանսիայի միջև ռազմական ոլորտում համագործակցությունը նախատեսվում է 1993թ. «Համաձայնության, բարեկամության և համագործակցության մասին» պայմանագրով, որտեղ մասնավորապես նշվում է ռազմական ասպարեզում կապերի զարգացման ու խորացման մասին: Այդ նպատակով ամրագրվում է, որ կողմերը պետք է «պարբերաբար տեսակետներ փոխանակեն պաշտպանության իրենց հիմնախնդիրների վերաբերյալ»¹: Ուշագրավ է, որ Ֆրանսիայի և Ադրբեջանի միջև 1993թ. դեկտեմբերին կնքված «Համաձայնության, բարեկամության և համագործակցության մասին» պայմանագրի պաշտպանական համագործակցության մասին հոդվածը գրեթե բառացի կրկնում է հայ-ֆրանսիական վերոնշյալ պայմանագրի համապատասխան հոդվածի բովանդակությունը²: Այս փաստը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ Ֆրանսիան ի սկզբանե փորձում էր ռազմական համագործակցության ոլորտում հավասարակշռված հարաբերություններ հաստատել Հայաստանի և Ադրբեջանի հետ:

Երկկողմ ռազմական համագործակցությունը խորացնելու նախաձեռնու-

¹ «Պայմանագիր Հայաստանի Հանրապետության և Ֆրանսիայի Հանրապետության միջև Համաձայնության, բարեկամության և համագործակցության», հոդված 8, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի ժողովածու, 1991-1995, ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության պաշտոնական տեղեկագիր N° 1(1), Երևան, 2002, էջ 669-673:

² Տե՛ս «Traité d'amitié, d'entente et de coopération entre la République française et la république d'Azerbaïdjan», article 10 - <http://www.diplomatie.gouv.fr/traites/affichetraite.do?accord=TRA19930260>:

թյամբ առաջինը հանդես է եկել ֆրանսիական կողմը: Մասնավորապես 1996թ. Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարարությունն առաջարկել է կնքել ռազմական համագործակցության միջգերատեսչական պայմանագիր³: Սակայն պայմանագրի նախագծերի փոխանակումից հետո Ֆրանսիայի պաշտպանական գերատեսչությունն ընթացք չի տվել այս գործընթացին: Համագործակցության նման կտրուկ արգելակման պատճառն ամենայն հավանականությամբ Ֆրանսիայի մտադրությունն էր զբաղեցնել Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորմամբ զբաղվող ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահի պաշտոնը: Այս ժամանակահատվածում Մինսկի խմբի համանախագահները երկուսն էին՝ Ռուսաստանը և Ֆինլանդիան: Արդեն 1996 թ. դեկտեմբերին Ֆրանսիայի ներկայացուցիչը նշանակվում է համանախագահի պաշտոնում՝ փոխարինելով Ֆինլանդիայի ներկայացուցչին: Այս հանգամանքը առաջացնում է Ադրբեյջանի ակնհայտ դժգոհությունը՝ պայմանավորված հայ-ֆրանսիական հարաբերությունների բարձր մակարդակով և Ֆրանսիայում ազդեցիկ հայ համայնքի ներկայությամբ⁴: Հետագայում ադրբեյջանական կողմը համաձայնում է փոխզիջումային տարբերակի, ըստ որի՝ Ֆրանսիայի հետ մեկտեղ համանախագահ էր նշանակվում նաև ԱՄՆ-ը:

Վերոնշյալ հանգամանքը ցույց է տալիս, որ Ադրբեյջանի կասկածամտության պատճառով Ֆրանսիայի դիրքերը ԼՂ հակամարտության կարգավորման գործընթացում ի սկզբանե ամուր չեն եղել: Հետևաբար ֆրանսիական կողմը, սկսած 1997 թվականից, ձգտում էր ռազմական ոլորտում հավասարակշռված և զուսպ համագործակցություն իրականացնել Հայաստանի ու Ադրբեյջանի հետ՝ չցանկանալով կորցնել ԼՂ հակամարտությունում միջնորդ պետության դերը, որը Ֆրանսիային քաղաքական ազդեցության լծակներ է տալիս: Այստեղ հարկ ենք համարում ընդգծել, որ հավասարակշռված ռազմական համագործակցության սկզբունքն ամենևին չի կրում տարածաշրջանային բնույթ և չի տարածվում ֆրանս-վրացական հարաբերությունների վրա: Արդեն

³ Տե՛ս ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության Պատմադիվանագիտական բաժնի արխիվ (այսուհետ՝ ՀՀ ԱԳՆ ՊԴԱ), ցուցակ 7, գործ № 22, էջ 57:

⁴ Տե՛ս Nagorno-Karabakh: A Plan for Peace Crisis Group Europe Report N°167, 11 October 2005, էջ 10:

իսկ 1997թ. փետրվարին Ֆրանսիան միջկառավարական համաձայնագիր է կնքում Վրաստանի հետ՝ սկիզբ դնելով ակտիվ ռազմատեխնիկական համագործակցության⁵:

2000-2001 թթ. նշանավորվում են հայ-ֆրանսիական միջպետական հարաբերությունների վերելքով, ինչի ամենավառ ապացույցը 2001 թ. փետրվարին նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի պետական այցն էր Ֆրանսիա: Օգտվելով երկկողմ քաղաքական հարաբերությունների աշխուժացման հանգամանքից՝ հայկական կողմը ռազմական գործընկերությունն ակտիվացնելու փորձ է նախաձեռնում: Խնդիրը քննարկվում է ամենաբարձր մակարդակով: Պետական այցի ժամանակ ՀՀ նախագահը ռազմական համագործակցության զարգացման հարցը քննարկում է Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակի և վարչապետ Լիոնել Ժոսպենի հետ: Շիրակի հետ հանդիպման ժամանակ Քոչարյանը մասնավորապես ընդգծում է, որ «Ռուսաստանի հետ սերտ համագործակցությունը չի բացառում այլ երկրների, մասնավորապես նաև Ֆրանսիայի հետ ռազմատեխնիկական համագործակցությունը, Հայաստանը բաց է նման համագործակցության համար»⁶: Թեև Ֆրանսիայի նախագահը դրական է արձագանքում նման դիտարկմանը, այնուամենայնիվ նշված ոլորտում հայ-ֆրանսիական համագործակցությունն առաջընթաց չի արձանագրում: Այսպես, 2001 թ. ՀՀ պաշտպանական գերատեսչությունը պատրաստում և ֆրանսիական կողմին է ներկայացնում պաշտպանության ոլորտում համագործակցության համաձայնագրի նախագիծ: Սակայն Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարարությունը հետագա շահագրգռվածություն չի ցուցաբերում նախագծի քննարկման հարցում՝ պատճառաբանելով դա ԼՂ հակամարտությունում Ֆրանսիայի միջնորդական առաքելությամբ⁷: Հարկ ենք համարում նշել, որ այս շրջանում Ֆրանսիան աչքի էր ընկնում ակտիվ միջնորդական գործողություններով և ոչ

⁵ St'ou La France et la Géorgie. Autres types de coopération. Ministère des Affaires étrangères et du Développement international - <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/georgie/la-france-et-la-georgie/>.

⁶ ՀՀ ԱԳՆ ՊԴԱ, ցուցակ 7, գործ №22, էջ 91-92:

⁷ St'ou «Հայ-ֆրանսիական ռազմական հարաբերությունների վերաբերյալ տեղեկանքը»: Տրամադրվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից ՊՆ/26-807 գրությամբ՝ հեղինակի դիմումի հիման վրա, 12.03.2014:

մի կերպ չէր կարող վտանգել սեփական միջազգային վարկը: Մասնավորապես, 2001 թ. ընթացքում Ժակ Շիրակի միջնորդությամբ Փարիզում տեղի էին ունենում Քոչարյան-Ալիև ինտենսիվ բանակցություններ, որոնք հակամարտության կարգավորման հույսեր էին ներշնչում:

Չնայած վերոնշյալ հանգամանքներին՝ հայ-ֆրանսիական ռազմական համագործակցության հարցում աստիճանաբար որոշ տեղաշարժեր են տեղի ունենում: Այսպես, 2003 թ. սեպտեմբերին Ֆրանսիայի պաշտպանական գերատեսչությունը առաջարկում է ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը ռազմական հումանիտար օգնություն տրամադրել՝ բժշկական պարագաների տեսքով⁸: Հայկական կողմը դրական է արձագանքում՝ ներկայացնելով անհրաժեշտ բժշկական սարքավորումների ու պարագաների ցուցակ: Արդյունքում 2004 թ. դեկտեմբերին Ֆրանսիայի կառավարությունը Հայաստանին է տրամադրում 1 միլիոն ԱՄՆ դոլար արժողությամբ ռազմական հումանիտար օգնություն, ինչը հնարավորություն է տալիս հայկական կողմին համապատասխան խնայողություններ կատարել ռազմաբժշկական պարագաների ձեռքբերման հարցում⁹:

2005 թ. ֆրանսիական կողմի աջակցությամբ ՀՀ ՊՆ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական ինստիտուտում բացվում է ֆրանսերեն լեզվի ուսուցման դասասենյակ¹⁰: Այս հանգամանքը կարևոր էր ռազմական կրթության ոլորտում համագործակցության զարգացման տեսանկյունից: Բանն այն է, որ հայկական կողմը ՀՀ զինված ուժերում ֆրանսերենի տիրապետող սպաների բացակայության պատճառով երկար ժամանակ չէր կարողանում մասնակցել Ֆրանսիայի ռազմաուսումնական հաստատությունների կազմակերպած դասընթացներին՝ չնայած ֆրանսիական կողմի հրավերների առկայությանը:

Հայ-ֆրանսիական ռազմական համագործակցության տեսանկյունից բեկունային էր 2007 թվականը, երբ Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարարի հրավերով ՀՀ պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանը պաշտո-

⁸ Տե՛ս ՀՀ ԱԳՆ ՊԴԱ, ցուցակ 13, գործ № 14, էջ 22:

⁹ Տե՛ս Информационное агентство REGNUM, 01.12.2004:

¹⁰ Տե՛ս «Հայ-ֆրանսիական ռազմական հարաբերությունների վերաբերյալ տեղեկանքը»:

նական այցով մեկնում է Փարիզ: Այստեղ նա հանդիպումներ է ունենում իր ֆրանսիացի գործընկերոջ՝ նախարար Միշել Ալիո-Մարիի և Ֆրանսիայի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ, գեներալ Ժան-Լուի Ժորժելինի հետ, ինչպես նաև այցելում Ժանդարմերիայի բարձրագույն դպրոց ու Ֆրանսիայի զինված ուժերի ռազմական գործողությունների կառավարման կենտրոն¹¹: Այցի շրջանակներում ֆրանսիական կողմի հետ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվում երկու երկրների միջև «սկզբնական փուլում իրականացնել փոքր ծավալի համագործակցություն՝ հաշվի առնելով հարավկովկասյան տարածաշրջանում չեզոքություն պահպանելու մասին Ֆրանսիայի իշխանությունների քաղաքական որոշումը»¹²: Մասնավորապես խոսքը վերաբերում էր ռազմական կրթության և կադրերի վերապատրաստման ոլորտներին: Բացի այդ ֆրանսիական կողմը պատրաստակամություն է հայտնում ընթացք տալ 2001 թ. ՀՀ կողմից ներկայացված համագործակցության պայմանագրին և լրամշակելուց հետո փոխանցել հայկական կողմին¹³:

Հայ-ֆրանսիական ռազմական գործընկերության ակտիվացման տեսանկյունից հաջորդ կարևոր իրադարձությունը 2009թ. ապրիլին Ֆրանսիայի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի գործողությունների պլանավորման վարչության պետի տեղակալ, 1-ին կարգի կապիտան Լուի Լեբրատոնի ղեկավարած պատվիրակության աշխատանքային այցն էր Հայաստան¹⁴: Սա փաստացի Ֆրանսիայի զինված ուժերի ներկայացուցչի առաջին այցն էր Հայաստան, քանի որ մինչ այդ Հայաստան էին այցելել միայն ՀՀ-ում Ֆրանսիայի ռազմական կցորդները:

2009 թ. ամռանը Ֆրանսիան պատրաստակամություն է հայտնում երկկողմ համագործակցությունը պայմանագրային հիմքերի վրա դնել և հայկական կողմին է փոխանցում 2001 թ. համաձայնագրի նախագծի լրամշակված

¹¹ Տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթ, 15.03.2007:

¹² ՀՀ ԱԳՆ ՊԴԱ, ցուցակ 13, գործ №16, էջ 30:

¹³ Տե՛ս «Հայ-ֆրանսիական ռազմական հարաբերությունների վերաբերյալ տեղեկանքը»:

¹⁴ Տե՛ս «ՀՀ ԱԳՆ Հուշագիր Հայաստանի Հանրապետության և Ֆրանսիայի Հանրապետության երկկողմ հարաբերությունների վերաբերյալ»: Հունվար, 2013: ՀՀ ԱԳՆ Եվրոպայի վարչության ընթացիկ արխիվ, էջ 35:

տարբերակը¹⁵: Հաջորդ տարի՝ 2010 թ. փետրվարին ֆրանսիական կողմի հրավերով Փարիզ է մեկնում ՀՀ պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանը: Եռօրյա պաշտոնական այցի ընթացքում ՀՀ պաշտպանական գերատեսչության ղեկավարը բովանդակային հանդիպումներ է ունենում ֆրանսիացի գործընկերների հետ: Իսկ ահա փետրվարի 10-ին Ս. Օհանյանը և Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարար Էրվե Մորենը ստորագրում են պաշտպանական ոլորտում համագործակցության համաձայնագիրը, որը նոր փուլ է նշանավորում ռազմական փոխգործակցության ասպարեզում:

Համաձայնագրի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ֆրանսիական կողմը վերջին պահին իջեցրել է կնքվելիք փաստաթղթի մակարդակը՝ կրկին անգամ նախընտրելով շատ չընդարձակել ռազմական համագործակցությունը Հայաստանի հետ: Բանն այն է, որ ՀՀ կառավարությունը քննարկել և հաստատել էր միջկառավարական համագործակցության համաձայնագրի նախագիծ¹⁶, այնինչ 2010 թ. ստորագրված փաստաթուղթը միջգերատեսչական համաձայնագիր է: Բնականաբար փաստաթուղթը կրել է նաև կառուցվածքային ու բովանդակային փոփոխություններ: Այսպես, օրինակ, եթե 2009 թ. Հաստատված համաձայնագրի նախագիծը բաղկացած էր 14 հոդվածից¹⁷, ապա ստորագրված փաստաթուղթն ունի ընդամենը 7 հոդված¹⁸: Հոդվածների հետ մեկտեղ բնականաբար կրճատվել են նաև համագործակցության ուղղությունները՝ նվազեցնելով համաձայնագրի քաղաքական ու գործնական կառուցվածքը:

¹⁵ Տե՛ս «Հայ-ֆրանսիական ռազմական հարաբերությունների վերաբերյալ տեղեկանքը»:

¹⁶ Տե՛ս ՀՀ կառավարության 2009 թ. նոյեմբերի 26-ի թիվ 1359-Ա որոշումը:

¹⁷ Տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության միջև պաշտպանության ոլորտում համագործակցության մասին՝ համաձայնագրի նախագիծը - <https://www.e-gov.am/ajax/gfn.php?f=PIV-49-06-02.doc>:

¹⁸ Տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության և Ֆրանսիայի Հանրապետության պաշտպանության նախարարի միջև պաշտպանության ոլորտում համագործակցության մասին համաձայնագրի վերաբերյալ տեղեկանքը»: Տրամադրվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից ՊՆ/26-807 գրությամբ՝ հեղինակի դիմումի հիման վրա, 12.03.2014:

Անկախ ամեն ինչից՝ նման համաձայնագրի կնքումը կարևոր քայլ էր, քանզի դրանով վերջիվերջո իրավական հիմքեր էին ստեղծվում երկկողմ համագործակցության զարգացման համար: Համաձայնագիրը մասնավորապես սահմանում է երկկողմ համագործակցության հիմնական ուղղությունները՝ 1) պաշտպանական և անվտանգային հայեցակարգեր; 2) քաղաքացիական ու զինվորական անձնակազմերի վարչարարություն ու կառավարում; 4) ռազմական կրթություն ու լեզվական վերապատրաստում; 5) հասարակայնության հետ կապեր ու հաղորդակցում; 6) պաշտպանությանն ու զինված ուժերին վերաբերող օրենսդրություն ու կանոնակարգեր, 7) Եվրոպայում սովորական զինված ուժերի (ԵԱՀԸ) պայմանագրի կիրառման պայմաններ; 8) ռազմական պատմություն, ռազմական աշխարհագրություն և ռազմական տեղագրություն; 8) ռազմական արդարադատության; 9) զինվորական անձնակազմի առողջապահության և ռազմական բժշկության ոլորտներում փորձի ու գիտելիքների փոխանակում¹⁹: Ինչպես տեսնում ենք, համաձայնագրի գործողության շրջանակները բավականին սահմանափակ են և չեն ընդգրկում ռազմական-մարտավարական համագործակցության դրույթներ: Հատկանշական է, որ 2014 թ. հունվարին Ադրբեյջանի և Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարարությունների միջև ևս ստորագրվում է պաշտպանական ոլորտում համագործակցության նմանատիպ համաձայնագիր²⁰:

Համաձայնագրի կնքումից հետո նշված ոլորտներում երկկողմ համագործակցությունն ավելի համակարգված և բովանդակային բնույթ է ստանում: Նման պայմաններում Ֆրանսիայում ՀՀ ռազմական կցորդի նշանակման թե՛ գործնական և թե՛ քաղաքական անհրաժեշտություն է առաջ գալիս: Ֆրանսիան 1990-ական թթ. երկրորդ կեսից Հայաստանում ունի հավատարմագրված իր ռազմական ներկայացուցիչը, ում նստավայրը, սակայն, Թբիլիսիում է²¹: Միևնույն ժամանակ Ֆրանսիական կողմը բազմիցս ընդգծել է Փարիզում

¹⁹ Տե՛ս նույն տեղում:

²⁰ Տե՛ս Trend News Agency, 13.01.2014 - <http://en.trend.az/news/politics/2229332.html>:

²¹ Վրաստանում Ֆրանսիայի Հանրապետության ռազմական կցորդը համատեղության կարգով հանդիսանում է նաև Հայաստանի Հանրապետությունում և Ադրբեյջանի Հանրապետությունում Ֆրանսիայի ռազմական ներկայացուցիչը: Մինչ այդ՝ 1990-ական թթ.

ՀՀ ռազմական կցորդի նշանակման կարևորությունը: Ավելին, Ֆրանսիան պաշտոնական նոտայով դիմել է հայկական կողմին՝ առաջարկելով Փարիզում հիմնել ՀՀ ռազմական կցորդի գրասենյակ²²: Ուստի կառավարության որոշումով 2012 թ. ստեղծվում է Ֆրանսիայի Հանրապետությունում ՀՀ դեսպանությանը կից ՀՀ ռազմական կցորդի հաստիք²³: Իսկ ահա 2013 թ. հուլիսին փոխգնդապետ Գարեգին Մարգարյանը ստանձնում է Ֆրանսիայում ՀՀ առաջին ռազմական կցորդի պարտականությունները²⁴:

Մեր կարծիքով Ֆրանսիայում ՀՀ ռազմական կցորդի հաստիքի ստեղծումը պայմանավորված էր ոչ միայն գործնական նկատառումներով, այլև Ֆրանսիայի հետ քաղաքական հարաբերությունների բարձր մակարդակի շեշտադրման գործոնով: Միևնույն ժամանակ ուշագրավ է նաև այն, որ Ֆրանսիայում ՀՀ ռազմական կցորդի հաստիքի ստեղծումից մեկ տարի առաջ՝ 2011 թ. մայիսին, ստեղծվել էր Ֆրանսիայում Ադրբեջանի ռազմական կցորդի հաստիքը²⁵: Այս հանգամանքը ևս կարելի է դիտարկել որպես Փարիզում ՀՀ ռազմական կցորդի հաստիք ստեղծելու պատճառներից մեկը:

Ամփոփելով վերը ասվածը՝ հարկ ենք համարում արժանագրել, որ ռազմական ասպարեզում Հայաստանի և Ֆրանսիայի միջև երկկողմ համագործակցությունը 1993-2013 թթ. դանդաղ է զարգացել՝ կրելով խիստ սահմանափակ բնույթ: Դա պայմանավորված էր քաղաքական նկատառումներով, մասնավորապես՝ Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի կարգավորման գործընթացում Ֆրանսիայի միջնորդական առաքելությամբ: Միայն 2007-2013 թթ. Երկկողմ ռազմական համագործակցությունը որոշակի աշխուժացում է արժանա-

երկրորդ կեսին, այդ պաշտոնը համատեղում էր Մոսկվայում Ֆրանսիայի ռազմական կցորդը:

²² Տե՛ս «Տեղեկանք Բելառուսի Հանրապետությունում և Ֆրանսիայի Հանրապետությունում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանություններին կից ռազմական կցորդների հաստիքներ ստեղծելու մասին ՀՀ կառավարության որոշման ընդունման անհրաժեշտության հիմնավորման մասին» - <https://www.e-gov.am/ajax/gfn.php?f=piv-46-17-02.docx>:

²³ Տե՛ս ՀՀ կառավարության 2012 թ. նոյեմբերի 15-ի թիվ 1448-Ա որոշումը:

²⁴ Տե՛ս ՀՀ պաշտպանության նախարարության կայքէջը - <http://www.mil.am/1373379165> :

²⁵ Տե՛ս Информационное агентство АПА, 20.08.2012 - <http://ru.apa.az/news/229394>:

գրում, ինչը, միգուցե, պայմանավորված էր այս ժամանակահատվածում ԼՂ հակամարտության կարգավորման հարցում Ֆրանսիայի համեմատական պասսիվությամբ: Չնայած դրան՝ Ֆրանսիան այս տարիներին հավատարիմ է մնացել Հայաստանի ու Ադրբեյջանի հետ հավասարակշռված ռազմական համագործակցություն իրականացնելու սկզբունքին:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածի նպատակն է վերլուծել ռազմական ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության և Ֆրանսիայի Հանրապետության համագործակցության գործընթացը և մատնանշել այդ գործընթացը արգելակող գործոնները: Ֆրանսիան փաստացի խուսափում է ակտիվ ռազմական համագործակցություն իրականացնել Հայաստանի հետ, ինչը պայմանավորված է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման գործընթացում Ֆրանսիայի՝ որպես միջնորդ պետության դերով: Թեև 2007-2013 թթ. ռազմական ոլորտում հայ-ֆրանսիական համագործակցությունը համեմատաբար ակտիվացել է, այնուամենայնիվ Ֆրանսիան շարունակել է ռազմական համագործակցության հարցում հավասարակշռված մոտեցում ցուցաբերել Հայաստանի ու Ադրբեյջանի նկատմամբ:

Բանալի բաներ - Հայաստան, Ֆրանսիա, Ադրբեյջան, հայ-ֆրանսիական հարաբերություններ, ռազմական համագործակցություն, Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդիր, ԵԱՀԿ Մինսկի խումբ:

АРМЯНО-ФРАНЦУЗСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ВОЕННОЙ СФЕРЕ В 1993-2013 ГОДАХ

ТИГРАН БАГДАСАРЯН

Цель статьи - анализ процесса сотрудничества Республики Армения и Французской Республики в военной сфере, а также выявление факторов, препятствующих развитию этого процесса. Франция фактически опасалась активного военного сотрудничества с Арменией, что было обусловлено ролью Франции как посредника в процессе урегулирования Нагорно-Карабахского конфликта. Хотя в 2007-2013 гг. армяно-французское сотрудничество в военной сфере относительно активизировалось,

но все же Франция продолжила свою сбалансированную и ограниченную политику сотрудничества по отношению к Армении и Азербайджану.

Ключевые слова - Армения, Франция, Азербайджан, армяно-французские отношения, военное сотрудничество, Нагорно-Карабахская проблема, Минская группа ОБСЕ.

ARMENIAN -FRENCH COOPERATION IN THE MILITARY SPHERE DURING THE PERIOD 1993-2013

TIGRAN BAGHDASARYAN

The purpose of this article is to analyze the process of military cooperation between the Republic of Armenia and the French Republic, as well as to point out to the main obstacles in this process.

In fact, France tries to avoid active military cooperation with the Armenian, which is determined by the role of France as a mediator country in the settlement of Nagorno-Karabakh conflict. Thus, although during the period 2007-2013 Armenian-French military cooperation has been relatively active, France still continues to show a rather balanced and even a limited military-political stance towards both Armenia and Azerbaijan.

Key words - Armenia, France, Azerbaijan, Armenian-French relations, military cooperation, the issue of Nagorno-Karabakh, OSCE Minsk group.